

"נקמת" חה"י בצי הבריטי בים התיכון רשם צבי בן-צור, עפ"י עדות בעל פה של יהודה בן-צור¹

היחסים בין ישראל הצעירה לבריטניה לא היו ממש ידידותיים, אך הם עלו די מהר על פסים קורקטיים, במיוחד לאחר שבריטניה הכירה רשמית בישראל באפריל 1950. מספיק קורקטיים ע"מ לאפשר בקיץ 1954 לשלשת הפריגטות של חה"י – אח"י מזנק ק-32, משגב ק-30 ומבטח ק-28 – לבקר במלטה, שהייתה אז עדיין חלק מהממלכה המאוחדת. הביקור, כפי שיוספור להלן, הסתיים ב"נקמה" פורתא, לא מתוכננת מראש (!), של חה"י בצי הבריטי בים התיכון – אותו צי שהסב לנו הרבה צער ויגון רק שנים ספורות קודם לכן, בתקופת ההעפלה שלפני הקמת המדינה. למרבית הצער סבל מה"נקמה" מפקדו של הצי בעת הביקור – אדמירל הצי המפורסם (בתמונה) לואיס פרנסיס אלברט ויקטור ניקולס מאונטבטן, הרוזן מאונטבטן מבורמה הראשון, שלהלן יקרא בכינויו הלא פורמאלי והקצר לורד מאונטבטן² – למרות שלו אישית לא היה שום קשר לפעילות הצי הבריטי נגדנו בתקופת ההעפלה. ומעשה שהיה כך היה.

בעת ביקור הפריגטות במלטה שהה לורד מאונטבטן במקום. לא הייתה פה מקריות שכן מפקדתו הייתה במלטה. יתרה מזאת, הביקור במלטה היה תוצאה של הזמנה אישית של לורד מאונטבטן שניתנה לשלמה אראל, מפקד שיטת הפריגטות, בפגישה בין השניים ביוון פחות משנה קודם לכן. הפגישה הייתה בעת מבצע העזרה והחילוץ הנרחב בעקבות רעידת האדמה ההרסנית של 1953 בקפלוניה וההזמנה הייתה מחווה של תודה מצדו של לורד מאונטבטן על התרומה המשמעותית של חיל הים למאמצי ההצלה.³

מקובל בביקור מהסוג הזה, הוזמן מפקד בסיס מלטה לביקור בפריגטת הדגל אח"י מבטח. שלא עפ"י הפרוטוקול, הוזמן גם לורד מאונטבטן לביקור נימוסין קצר והוא נענה בשמחה להזמנה. יחד עם הודעה על קבלת ההזמנה הגיעה גם בקשה מיוחדת: הלורד מבקש במפורש שמטח ירי התותח לכבודו, המחויב לפי הפרוטוקול, יתבצע רק כאשר הסירה באמצעותה יעזוב תתרחק מרחק הגון מהפריגטה; זאת מאחר שמאז מלה"ע ירי תותחים מסב לכבוד הלורד כאב אוזניים בלתי נסבל.

הבקשה תורגמה לתוכנית פעולה מיוחדת על פיה מפקד הפריגטה יורה ישירות מהגשר, בזמן המתאים, מתי לפתוח במטח. הגיע המועד, לורד מאונטבטן הגיע בסירתו לפריגטה והתארח על סיפונה ברוב כבוד והדר. בסיום הביקור, בעוד הוא עומד לרדת לסירתו ולהפליג לדרכו, לפתע בום! בום! בום! – התחיל מטח הכבוד ועם כל ירייה הלורד הסובל הלך והתכווץ מרוב כאב.

הבריטים לא הסתירו את זעמם, שאותו ניתן להבין. מה קרה? בירור קצר העלה שרס"ר התותחנים הורה על הפתיחה במטח לאחר שפירש בטעות תנועת ראש – התנועה המוכרת לסימון "יאללה קדימה" – מצד קצין התותחנות שעמד בין הגשר והתותח... עכשיו, לך ותסביר לבריטים שקצין התותחנות הנ"ל סובל כרונית מ"טיקים" לא רצוניים בתנועות ראשו ורצה הגורל שאחד מהם התרחש ברגע שבו התרחש והובן בטעות כפי שהובן...

הפריגטות מבקרות בונציה⁴, במהלך מסען שבו גם ביקרו במלטה, זירת "תקרית לורד מאונטבטן"

¹ יהודה היה קצין בפריגטה מזנק
² לורד מאונטבטן היה מפקד הצי בים התיכון בשנים 54-1952; במסגרת תפקידו זה אף ביקר בישראל ב-1952
³ ראה ספרו של שלמה אראל "לפניך הים", הפרק "רעש באיי יוון"
⁴ בתזמון תמוה מצד המארחים האיטלקים הגיעו במקביל לביקור בונציה גם שתי אוניות הצי המצרי. הקריקטוריסט הנודע רענן לוריא, כתב העיתון 'במהנה' באותה עת שנספח לשייטת, ניצל את ההזדמנות וביקר באוניית הדגל המצרית כשהוא מתחזה לכתב אוסטרלי. כתבתו על הביקור פורסמה בעיתון.